

واکاوی سازه های موثر بر نگرش بیمه گزاران محصولات کشاورزی نسبت به کارگزاری خصوصی با استفاده از تحلیل مسیر

تاریخ دریافت: ۸۶/۷/۲۹ تاریخ پذیرش: ۸۶/۹/۱۲

غلامرضا مجردی، غلامحسین زمانی و حبیب احمدی*

چکیده

از سال ۱۳۸۱ خدمات بیمه ای صندوق بیمه محصولات کشاورزی از راه کارگزاری خصوصی به بیمه گزاران بخش کشاورزی ارائه شده است. اکنون پس از گذشت ۵ سال، بیمه گزاران به خوبی می توانند فعالیت های کارگزاری خصوصی را ارزیابی نمایند. در این پژوهش از نگرش به عنوان معیار ارزیابی عملکرد کارگزاری خصوصی استفاده شد. هر چه میزان این ارزیابی مثبت تر باشد، بیمه گزاران تمایل بیشتری به ادامه وضع موجود دارند و ارزیابی منفی آنها به مفهوم مخالفت با کارگزاری خصوصی است. هم کسب اطلاع از چگونگی قضاوت بیمه گزاران نسبت به کارگزاری خصوصی و هم شناخت همزمان سازه های موثر بر قضاوت ارزشی آنان از اهمیت فراوانی برخوردار است. به همین دلیل، این پژوهش با هدف واکاوی سازه های موثر بر نگرش بیمه گزاران نسبت به کارگزاری خصوصی به انجام رسید. داده های این پژوهش توصیفی با بکارگیری فن پیمایش جمع آوری گردید و برای انتخاب آزمودنی ها، از روش نمونه گیری طبقه ای در حوزه جغرافیایی پژوهش یعنی استان فارس استفاده شد. ابزار پژوهش، پرسشنامه محقق ساخته ای بود که پس از تایید روایی و پایایی، مورد استفاده قرار گرفت. اثرهای مستقیم و غیر مستقیم سازه های گوناگون بر نگرش با استفاده از روش تحلیل مسیر سنجیده شد. بر اساس یافته های پژوهش، از میان ۹ سازه مورد مطالعه، ۳ سازه یعنی میزان برآورده شدن انتظارات بیمه گزاران، دیدگاه آنها نسبت به بیمه و میزان بهره مندی از امکانات، دارای اثر مستقیم مثبت و معنی دار بر نگرش بود و اثر ۲ سازه دیگر شامل سن و سابقه بیمه گذاری به گونه ی غیر مستقیم بر نگرش موثر شناخته شد. در پایان بر اساس یافته ها و به منظور ایجاد و حفظ نگرش بهینه نسبت به کارگزاری خصوصی،

* به ترتیب: عضو هیات علمی گروه ترویج و آموزش کشاورزی دانشگاه زنجان و دانشجوی دکتری ترویج کشاورزی دانشگاه شیراز، استاد بخش ترویج و آموزش کشاورزی دانشگاه شیراز و دانشیار بخش جامعه شناسی دانشگاه شیراز

توصیه هایی به این ترتیب ارائه گردید: توجه جدی به موضوع برآوردن انتظارات بیمه‌گذاران، تاکید بر انجام فعالیت های آموزشی و ترویجی بیمه کشاورزی و استفاده ی بهینه از رسانه‌های ارتباط جمعی، بویژه رادیو و تلویزیون.

واژه های کلیدی: بیمه، نگرش، بیمه‌گذاران، محصولات کشاورزی، کارگزار، کارگزاری خصوصی، تحلیل مسیر، استان فارس.

پیشگفتار

بخش کشاورزی از نظر تامین مواد غذایی، تامین مواد اولیه و همچنین سرمایه مورد نیاز توسعه از اهمیت ویژه ای برخوردار است. زیرا تامین ۷۵ درصد نیازهای غذایی جامعه، ۲۵ درصد از تولید ناخالص داخلی، ۲۳ درصد سطح اشتغال و میزان درخور توجهی از صادرات غیر نفتی مربوط به این بخش می باشد (نیکویی و ترکمانی، ۱۳۸۳، ترکمانی و نجفی، ۱۳۸۳)، اما وابستگی فراوان به طبیعت، موجب شده است که فعالیت های این بخش تحت تاثیر طیف وسیعی از خطرهای طبیعی قرار گیرد (زمانی و همکاران، ۱۳۸۶)؛ به همین دلیل استفاده از بیمه، به عنوان ابزاری دقیق، مفید و موثر، به منظور کاهش ریسک از راه توزیع آن در میان بهره‌برداران و صندوق بیمه، جایگاه ویژه ای پیدا کرده است. از این رو بیمه به شدت مورد توجه صاحب نظران، سیاست گذاران و برنامه‌ریزان عرصه تولید کشاورزی قرار گرفته و می تواند منبع اطمینان و اعتماد کشاورزان برای پذیرش و استفاده از نوآوری های نوین و همچنین زمینه ساز سرمایه‌گذاری‌های بیشتر در بخش کشاورزی باشد (ترکمانی و وزیرزاده، ۱۳۸۶، کرباسی و کامبوزیا، ۱۳۸۲، قربانی، ۱۳۸۳).

زادگاه بیمه کشاورزی را کشورهای اروپایی می دانند که از آنجا به آمریکای شمالی رفته و در پی آن بسیاری از کشورهای در حال توسعه به اهمیت بیمه پی برده و آن را به مرحله اجرا درآورده‌اند (نجفی و احمدپور برازجانی، ۱۳۸۰)؛ به گونه ای که در شرایط کنونی بسیاری از کشورهای جهان با ارائه ی خدمات بیمه ای از فعالیت های کشاورزی حمایت کرده و در این مسیر هر یک به نوعی از خدمات بخش خصوصی نیز استفاده نموده اند (سجادی، ۱۳۸۳، سلامی و دوراندیش، ۱۳۸۳، عرب مازار، ۱۳۸۳، بنیتو و موردنو، ۱۳۸۳، دهقانی، ۱۳۸۳، Rao and Kulkarni, 2001). نگاهی بسیار گذرا به تاریخچه بیمه محصولات کشاورزی در جهان مبین این واقعیت است که بیمه کشاورزی طی پنج دهه اخیر به تدریج از حالتی کاملاً دولتی

خارج شده و در بسیاری از کشورها قسمتی یا تمام این فعالیت به بخش خصوصی یا تعاونی واگذار شده است، اما پژوهش‌های مرتبط با چشم‌اندازهای بیمه کشاورزی در ایران گویای آن است که خصوصی سازی صنعت بیمه، مستلزم انتقال تدریجی آن از حالت کاملاً دولتی به سمت نظامی مشارکت جو است (سلیمانپور، ۱۳۸۳، دهقانی، ۱۳۸۳، بیات و همکاران، ۱۳۸۰). زیرا با توجه به ماهیت بیمه کشاورزی، مخاطرات طبیعی و نبود زیرساخت‌های لازم، بخش خصوصی رغبتی به حضور مستقل و بی واسطه در عرصه بیمه کشاورزی ندارد (زاهدی و حسینی کازرونی، ۱۳۸۳). با وجود این، صندوق بیمه محصولات کشاورزی به دلایل گوناگون از جمله تصویب قوانین جدید در حمایت از بخش کشاورزی، گستردگی فعالیت، افزایش توقعات و انتظارات بیمه‌گزاران، لزوم ارائه خدمات مناسب، پاسخگویی سریع و نیز تأمین رضایت مشتریان، از نیمه‌ی دوم سال ۱۳۸۱ بخشی از فعالیت‌های خود را به کارگزاران خصوصی بیمه محصولات کشاورزی واگذار نموده است (جوادیان و فرزانه، ۱۳۸۳، سجادی، ۱۳۸۳، دایم امید، ۱۳۸۳).

بر پایه‌ی تعریف، کارگزاران خصوصی افرادی هستند که در مقابل دریافت کارمزدی مشخص، به عنوان واسطه، معاملات بیمه را بین بیمه‌گزاران و صندوق بیمه محصولات کشاورزی انجام می‌دهند و شغل معمولی آنها نیز ارائه بیمه به مشتری است (سجادی، ۱۳۸۳). اما در شرایط حاضر فعالیت کارگزاران خصوصی از ارائه خدمات بیمه‌ای فراتر رفته و ارزیابی خسارت را نیز در بر گرفته است. از این رو، حضور کارآمد و موثر این افراد در عرصه ارائه خدمات بیمه‌ای، نیازمند آشنایی بیشتر بیمه‌گزاران با کارگزاران خصوصی، فرهنگ سازی و فراهم شدن بسترهای لازم است. لازمه فرهنگ سازی، تغییر در نگرش اعضای جامعه است و برای تغییر در نگرش‌ها، باید در درجه اول سازه‌های تاثیرگذار بر نگرش را شناسایی نمود که این پژوهش نیز تلاشی در همین راستاست.

بررسی ادبیات پژوهش نشان داد که در ارتباط با نگرش بیمه‌گزاران محصولات کشاورزی نسبت به کارگزاری خصوصی پیشینه و مدارک قابل استنادی وجود ندارد؛ به همین دلیل، این پژوهش را باید نخستین پژوهش در این زمینه به شمار آورد؛ که با هدف کلی بررسی سازه‌های تاثیرگذار بر نگرش بیمه‌گزاران محصولات کشاورزی نسبت به کارگزاری خصوصی به انجام رسید. به تبعیت از هدف کلی، هدف‌های اختصاصی این پژوهش را نیز سنجش تاثیر ویژگی‌های فردی، اجتماعی و اقتصادی، دیدگاه بیمه‌گزاران نسبت به بیمه محصولات

کشاورزی و میزان برآورده شدن انتظارات بیمه‌گزاران بر متغیر وابسته پژوهش یعنی نگرش نسبت به کارگزاری خصوصی تشکیل داد.

مبانی نظری پژوهش

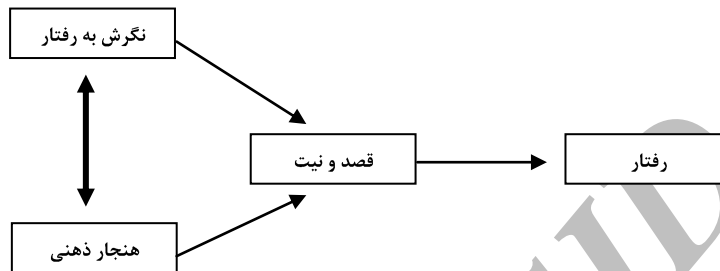
بسیاری از صاحب‌نظران، نگرش را به عنوان بهترین شاخص برای درک رفتار دانسته و بر این باورند که نگرش، تعیین کننده رفتار است. هر چند نگرش های قوی یا مورد علاقه انسان، بیش از نگرش های ضعیف با رفتار ارتباط دارد، ولی می‌توان از آن به عنوان معیار ارزیابی مثبت و یا منفی رفتار استفاده کرد (ستوده، ۱۳۷۶، Heberlien & Black, 1967, Fishbein, 1976, Beedell, 1996). پژوهشگران نگرش را ترکیبی از عناصر شناختی، احساسی و آمادگی برای عمل می‌دانند. عنصر شناختی، اعتقادات، باورها، ادراک و مجموعه‌ی آگاهی های مردم نسبت به یک پدیده را در بر می‌گیرد و عنصر احساسی بیانگر نوعی پیوند و احساس عاطفی با باورهای افراد می‌باشد در حالی که تمایل به عمل، بر اساس نگرش متعادل یعنی پیوند عاطفی فرد نسبت به موضوع و نگرش مبتنی بر عقل شکل گرفته است (کریمی، ۱۳۸۲، احمدی، ۱۳۸۲). افزون بر عناصر یاد شده، نگرش دارای سه ویژگی ارزش‌مداری، ثبات و دوام قابل توجه و تعلق به یک شیء، شخص، رویداد یا موقعیت است (کریمی، ۱۳۷۸). از این رو دانش می‌تواند نگرش را تغییر داده و تغییر در نگرش نیز به تغییر در رفتار منتهی می‌شود (کشاورز، ۱۳۸۴).

پژوهشگران علوم رفتاری با استفاده از تئوری کنش علی^۱ آیزن و فیشباین، ارتباط میان نگرش، اهداف و رفتار افراد را تبیین می‌کنند. بر اساس این تئوری رفتارها از تمایلات رفتاری تاثیر می‌پذیرند و این تمایلات خود تحت تاثیر نگرش ها و هنجارهای ذهنی هستند (Chiou, 1999; Kaiser, et al., 1998). زیرا رفتار فرد از اعتقادات و باورها نشأت گرفته و تحت تاثیر اطلاعات، شنیده‌ها، تجارب و میزان آگاهی فرد می‌باشد. به همین دلیل عواملی همچون سن، جنسیت، ویژگیهای دموگرافیک، طبقه اجتماعی و نژاد به صورت غیر مستقیم و به واسطه‌ی اثری که بر نگرش ها، هنجارهای ذهنی و تمایلات رفتاری فرد دارند بر شکل گیری رفتار او تاثیر می‌گذارند (Beedell, 1996). بمنظر فیشباین و آیزن، رفتار در پی یک زنجیره از عوامل

1- Reasoned action

3 واکاوی سازه‌های مؤثر بر نگرش بیمه‌گزاران ...

روی می‌دهد و حلقه‌ی پیش از بروز رفتار " قصد و نیت " انجام آن است که خود متاثر و تابع دو متغیر دیگر یعنی " نگرش به رفتار " و " هنجار ذهنی " است. اولی متغیری فردی و شخصی است که طی آن رفتار از منظر خود فرد کنشگر ارزیابی می‌شود و متغیر دوم منعکس‌کننده نفوذ و فشار اجتماعی است که شخص آن را برای انجام یک رفتار خاص احساس و ادراک می‌کند (رفیعی پور، ۱۳۷۲).

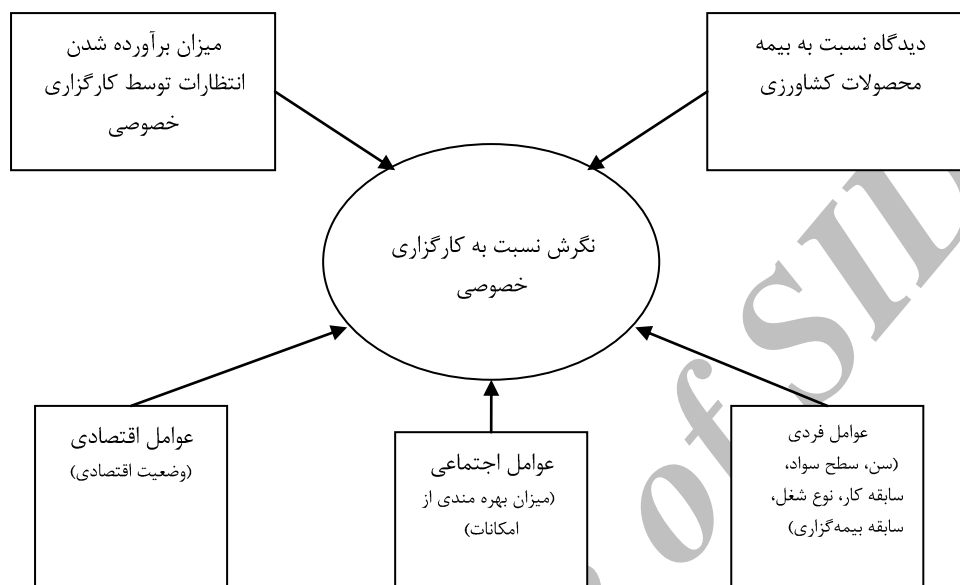

نگاره ی (۱) عوامل تاثیرگذار بر رفتار با تاکید بر نگرش، هنجار ذهنی و هدف

منبع: لهسایی زاده، عبدالعلی. (۱۳۸۰). عوامل مؤثر بر نگرش مردان نسبت به نقش زنان در جامعه: مطالعه موردی شهر شیراز، مجله علوم اجتماعی و انسانی دانشگاه شیراز، دور شانزدهم، شماره ۳۲، ص ۱۱۰.

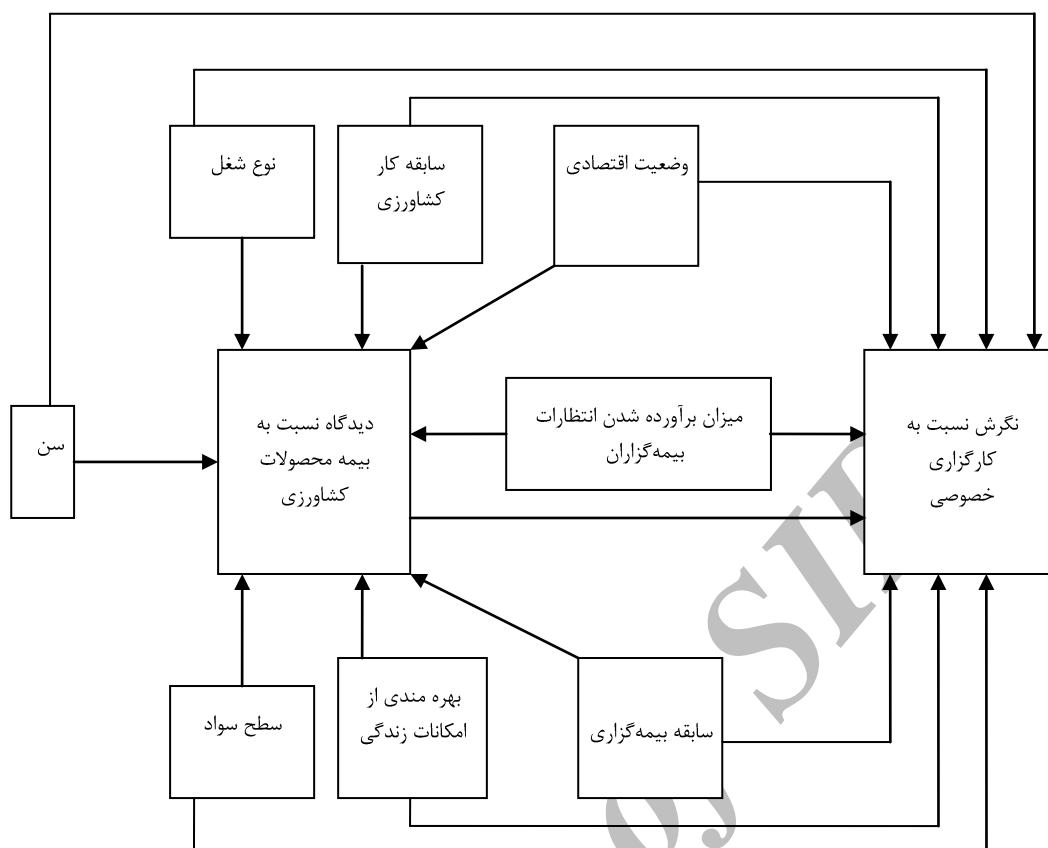
فرد در صورتی رفتاری خاص را از خود بروز می‌دهد که نخست این رفتار با باورها و عقاید شخصی او همخوانی داشته باشد؛ دوم در جهت پاسخگویی مثبت به هنجارهای مورد پسند جامعه باشد و سوم منافع و مقاصد فرد را برآورده نموده و به انتظارات شخصی او نیز پاسخ دهد (لهسایی زاده، ۱۳۸۰). بنابراین، با توجه به تاثیر پذیری رفتار بیمه‌گزاران محصولات کشاورزی نسبت به کارگزاری خصوصی از نگرش‌ها، هنجارها و انتظارات و با توجه به تاکید مبانی نظری پژوهش بر تاثیر قوی نگرش‌ها بر بروز رفتار و پایداری آن، الگوی اولیه پژوهش را در قالب کلی می‌توان به صورت شکل شماره (۲) ارائه داد. فرض بر این است که نگرش نسبت به کارگزاری خصوصی از ۵ عامل کلی، یعنی دیدگاه نسبت به بیمه

محصولات کشاورزی، میزان برآورده شدن انتظارات بیمه‌گزاران توسط کارگزاری خصوصی، عوامل فردی، عوامل اجتماعی و عوامل اقتصادی تاثیر می‌پذیرد، اما از آنجا که چهار جزء از عوامل پنج‌گانه مدل مذکور، یعنی میزان برآورده شدن انتظارات بیمه‌گزاران توسط کارگزاری خصوصی، عوامل فردی، عوامل اجتماعی و عوامل اقتصادی افزون بر تاثیرگذاری مستقیم بر نگرش نسبت به کارگزاری خصوصی، به گونه‌ی همزمان می‌تواند، بر دیدگاه نسبت به بیمه محصولات کشاورزی نیز موثر باشد؛

نگاره ی (۲) الگوی اولیه ی پژوهش

بنابراین برای تبیین بهتر ارتباط بین نگرش نسبت به کارگزاری خصوصی و دیدگاه نسبت به بیمه محصولات کشاورزی، الگوی مفهومی پژوهش بر اساس تحلیل مسیر به صورت شکل شماره (۳) ارائه شد.

نگاره ی (۳) الگوی علمی پیشنهادی برای سنجش عوامل تاثیر گذار بر نگرش نسبت به کارگزاری خصوصی

روش پژوهش

این پژوهش از نوع توصیفی (Descriptive Research) است و از فن پیمایش (Survey Method) برای جمع آوری داده ها استفاده شد. به منظور تنظیم پرسشنامه به عنوان ابزار پژوهش، مطالعه ای اکتشافی انجام گرفت تا از راه بررسی اسناد و مدارک، مصاحبه با افراد ذیصلاح و مشاهده، سنجش‌های مناسبی برای اندازه گیری متغیرهای مورد مطالعه فراهم گردد. از آنجا که مقیاس لیکرت به عنوان یکی از شیوه های سنجش نگرش، بسیار مورد استفاده قرار گرفته و نتایج موفقیت آمیزی نیز به بار آورده است (آری و همکاران، ۱۳۸۰)؛

برای سنجش متغیر وابسته این پژوهش یعنی نگرش نسبت به کارگزاری خصوصی و همچنین متغیرهای مستقلی چون دیدگاه نسبت به بیمه محصولات کشاورزی و انتظارات که شاخص‌های ترکیبی بودند از طیف ۵ گزینه ای لیکرت استفاده شد.

جامعه آماری این پژوهش را بیمه‌گزاران محصولات کشاورزی استان فارس با جمعیتی بالغ بر ۹۵۱۴۷ نفر تشکیل داد. برای انتخاب نمونه آماری این پژوهش از روش نمونه گیری تصادفی طبقه بندی شده^۱ استفاده گردید؛ به این ترتیب که ۲۱ شهرستان استان فارس با توجه به شمار بیمه‌گزار به سه گروه تقسیم شد. شهرستان‌های بوانات، داراب، صفا شهر، کازرون، شیراز و مرودشت گروه نخست را تشکیل دادند و شمار بیمه‌گزاران در هر یک از این شهرستان‌ها، بیش از ۵۰۰۰ نفر بود. گروه دوم به شهرستان‌های فسا، اقلید، فیروز آباد، نیریز، فرشبند و آباده مربوط می شد که هر یک بین ۲۵۰۰ تا ۵۰۰۰ نفر بیمه‌گزار داشتند و گروه سوم ۹ شهرستان دیگر استان یعنی لار، سپیدان، ممسنی، قیروکارزین، استهبان، سعادت شهر، لامرد، ارسنجان و جهرم را در برمی گرفت که هر یک کمتر از ۲۵۰۰ نفر بیمه‌گزار داشتند. سپس در درون گروهها به ازای هر سه شهرستان، یک شهرستان به صورت کاملاً تصادفی انتخاب شد. آنگاه با استفاده از فهرست دفاتر کارگزاری که از طریق اداره بیمه محصولات کشاورزی استان فارس در اختیار قرار گرفته بود، دو دفتر کارگزاری در هر شهرستان به صورت تصادفی انتخاب گردید و در هر دفتر کارگزاری به صورت کاملاً تصادفی با شمار تقریباً ۳۰ نفر بیمه‌گزار، پرسشنامه پژوهش تکمیل شد. حجم نمونه بر اساس دیدگاه پتن (۲۰۰۲) برای جامعه‌ای با ۱۰۰ هزار عضو برابر ۳۸۴ نفر می‌باشد لذا در این پژوهش نیز برای جامعه ۹۵۱۴۷ نفره بیمه‌گزاران، ۳۸۵ فقره پرسشنامه تکمیل شد. اعتبار^۲ پرسشنامه را جمعی از متخصصان رشته‌های ترویج و آموزش کشاورزی، جامعه شناسی، روانشناسی و مدیریت تایید کردند و برای سنجش پایایی، از مطالعه راهنما استفاده گردید. در این مرحله پرسشنامه در اختیار شمار ۴۰ نفر از بیمه‌گزاران خارج از حوزه جغرافیایی پژوهش (استان زنجان) قرار داده شد و ضریب آلفای کرونباخ برای شاخص نگرش بیمه‌گزاران نسبت به کارگزاری خصوصی ۰/۷۹ محاسبه گردید که نشانگر پایایی قابل قبول پرسشنامه است.

1- Stratified random sampling

2 - Face validity

متغیرهای مستقل این پژوهش را سن، سطح سواد، سابقه کار، سابقه بیمه‌گذاری، نوع شغل کشاورزی، وضعیت اقتصادی، بهره‌مندی از امکانات زندگی، دیدگاه نسبت به بیمه محصولات کشاورزی و میزان برآورده شدن انتظارات بیمه‌گزاران توسط کارگزاران خصوصی تشکیل می‌دهد. متغیر پیوسته این پژوهش نیز نگرش نسبت به کارگزاری خصوصی بیمه محصولات کشاورزی است که با ۱۴ سنجه ی گوناگون اندازه‌گیری شد. داده‌های جمع‌آوری شده پس از کدگذاری با استفاده از نرم افزار SPSS/win نسخه ۱۱ مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت.

نتایج و بحث

ارائه یافته‌های توصیفی بر مبنای الگوی اولیه پژوهش یعنی نگاره ی (۲) صورت گرفته و پس از آن تحلیل استنباطی پژوهش ارائه شده است.

الف- ویژگی‌های فردی بیمه‌گزاران

۱- سن: بر اساس یافته‌های پژوهش، ۲۰ درصد بیمه‌گزاران ۳۰ سال و کمتر سن داشتند و سن ۸۰ درصد بیمه‌گزاران بیش از ۳۰ سال بود. میانگین سنی ۴۴/۶ سال نیز بیانگر این مطلب بود که اکثریت بیمه‌گزاران محصولات کشاورزی را افراد میان سال جامعه تشکیل می‌دهند.

جدول (۱) وضعیت سنی بیمه‌گزاران

گروه‌های سنی	۲۰ سال و کمتر	۲۱ تا ۳۰ سال	۳۱ تا ۴۰ سال	۴۱ تا ۵۰ سال	۵۱ تا ۶۰ سال	۶۱ تا ۷۰ سال	۷۱ تا ۸۰ سال	بدون پاسخ	جمع
فراوانی	۶	۷۱	۸۷	۹۰	۷۱	۴۸	۱۱	۱	۳۸۵
درصد	۱/۶	۱۸/۴	۲۲/۶	۲۳/۴	۱۸/۴	۱۲/۵	۲/۹	۰/۳	۱۰۰

میانگین سن ۴۴/۶ سال، میانه ۴۵ سال، نما ۴۵ سال، انحراف معیار ۱۳/۹۸ سال، کمینه ۱۷، بیشینه ۷۹ سال

مأخذ: یافته‌های پژوهش

۲- سابقه کار: بیمه‌گزاران محصولات کشاورزی تجربه و سابقه نسبتاً زیادی در بخش کشاورزی داشتند. سابقه ۸۵/۵ درصد آنها بیش از ۱۰ سال و سابقه ۱۴/۵ درصد آنها کمتر از ۱۰ سال بود. میانگین سابقه کار کشاورزی آنها نیز ۲۴/۹ سال محاسبه شد.

جدول (۲) وضعیت سابقه کار کشاورزی بیمه‌گزاران

سابقه (سال)	کمتر از ۱۰ سال	۱۰ تا ۲۰ سال	۲۰ تا ۳۰ سال	۳۰ تا ۴۰ سال	۴۰ تا ۵۰ سال	۵۰ تا ۶۰ سال	بدون پاسخ	جمع
فراوانی	۵۶	۹۸	۷۶	۴۶	۴۲	۴۱	۱۱	۳۸۵
درصد	۱۴/۵	۲۵/۵	۱۹/۷	۱۱/۹	۱۰/۹	۱۰/۶	۲/۹	۱۰۰

میانگین سابقه کار ۲۴/۹ سال، میانه ۲۰، نما ۱۵، انحراف معیار ۱۵/۷۸، کمینه ۲ سال، بیشینه ۶۰ سال

مأخذ: یافته‌های پژوهش

۳- سابقه بیمه‌گذاری: از نظر سابقه بیمه محصولات کشاورزی، کمترین سابقه بیمه‌گذاری ۱ سال و بیشترین سابقه افراد در این خصوص ۲۰ سال بود. پنجاه و چهار درصد بیمه‌گزاران از سابقه‌ای بین ۱ تا ۴ سال برای بیمه کردن محصولات کشاورزی برخوردار بودند در حالی که ۳۷/۴ درصد آنها سابقه‌ای بین ۵ تا ۱۰ سال داشتند و تنها ۵/۸ درصد پاسخگویان اظهار کردند بیش از ۱۰ سال است که محصولات خود را بیمه می‌کنند.

جدول (۳) سابقه بیمه کردن محصولات کشاورزی

سابقه (سال)	۱-۲ سال	۳-۴ سال	۵-۶ سال	۷-۸ سال	۹-۱۰ سال	بیش از ۱۰ سال	بدون پاسخ	جمع
فراوانی	۸۹	۱۱۹	۸۴	۲۲	۴۲	۲۲	۷	۳۸۵
درصد	۲۳/۱	۳۰/۹	۲۱/۹	۵/۷	۱۰/۸	۵/۸	۱/۸	۱۰۰

میانگین ۵/۲ سال، میانه ۴، نما ۵، انحراف معیار ۳/۷، کمینه ۱ سال، بیشینه ۲۰ سال

مأخذ: یافته‌های پژوهش

واکاوی سازه‌های مؤثر بر نگرش بیمه‌گزاران ...

۴- سطح سواد: از لحاظ تحصیلی ۱۰/۴ درصد بیمه‌گزاران بیسواد بودند و سطح سواد ۴۵/۴ درصد آنها نیز در سطح ابتدایی و راهنمایی بود. در حالی که ۲۶/۵ درصد بیمه‌گزاران دارای تحصیلاتی در سطح متوسطه و ۱۵/۱ درصد آنها نیز از تحصیلات عالی برخوردار بودند. از بین ۵۸ نفر تحصیلکرده دانشگاهی این پژوهش، ۲۹ نفر دانش‌آموخته رشته‌های مختلف کشاورزی، ۸ نفر دانش‌آموخته رشته‌های علوم انسانی، ۴ نفر دانش‌آموخته رشته‌های فنی و مهندسی، ۱ نفر دانش‌آموخته رشته هنر و ۱۲ نفر نیز دانش‌آموخته رشته‌های گوناگون دبیری بودند و تنها ۴ نفر عنوان رشته تحصیلی خود را مشخص نکرده بودند.

جدول (۴) وضعیت تحصیلی بیمه‌گزاران

سطح تحصیلات	بیسواد	ابتدایی	راهنمایی	متوسطه	فوق دیپلم	لیسانس	فوق لیسانس	بدون پاسخ	جمع
فراوانی	۴۰	۱۰۹	۶۶	۱۰۲	۱۸	۳۹	۱	۱۰	۳۸۵
درصد	۱۰/۴	۲۸/۳	۱۷/۱	۲۶/۵	۴/۷	۱۰/۱	۰/۳	۲/۶	۱۰۰

میانگین ۳/۹ از ۷، میانه ۳ (راهنمایی)، نما ۲ (ابتدایی)، انحراف معیار ۱/۴۶، کمیته (بیسواد = ۱)، بیشینه (فوق لیسانس = ۷)

مأخذ: یافته‌های پژوهش

۵- نوع شغل: حدود ۵۰ درصد بیمه‌گزاران زراعت، ۳/۹ درصد دامداری و ۶/۵ درصد باغداری را به عنوان فعالیت اصلی خود ذکر کردند در حالی که ۳۳/۲ درصد از بیمه‌گزاران اظهار داشتند که در دو زمینه از سه زمینه فوق‌الذکر فعالیت می‌نمایند و تنها ۱۰/۴ درصد بیمه‌گزاران در هر سه زمینه فعالیت داشتند.

جدول (۵) زمینه شغلی بیمه‌گزاران

شغل	زراعت	دامداری	باغداری	زراعت و دامداری و باغداری	زراعت-دامداری - باغداری	جمع
فراوانی	۱۷۳	۱۵	۲۵	۶۷	۴	۳۸۵
درصد	۴۴/۹	۳/۹	۶/۵	۱۷/۴	۱	۱۰۰

مأخذ: یافته‌های پژوهش

ب- میزان بهره‌مندی از امکانات زندگی

در این پژوهش میزان بهره‌مندی از امکانات زندگی به عنوان عامل اجتماعی تاثیر گذار بر نگرش از راه دسترسی یا عدم دسترسی به ۶ نوع از امکانات در محل زندگی یعنی آب آشامیدنی سالم، برق، گاز، تلفن، خانه بهداشت و دبیرستان به عنوان یک متغیر موهومی^۱ سنجیده شد. نتایج حاصله بیانگر این مطلب بود که ۲/۹ درصد پاسخگویان به هیچ گونه امکاناتی دسترسی ندارند و در مقابل ۱۶/۶ درصد آنها از تمام امکانات مورد نظر برخوردار بودند، اما بررسی پاسخ بیمه‌گزاران در ارتباط با تک‌تک این امکانات مشخص کرد که ۹۰/۱ درصد آنها به آب آشامیدنی سالم، ۹۴ درصد به برق، ۱۸/۲ درصد به گاز شهری و ۸۸/۱ درصد به تلفن، ۷۴/۸ درصد به خانه بهداشت و ۵۱/۷ درصد به دبیرستان در محل زندگی خود دسترسی دارند.

جدول (۶) میزان بهره‌مندی بیمه‌گزاران از امکانات زندگی

تعداد امکانات مورد دسترسی	هیچ	یک	دو	سه	چهار	پنج	شش	بدون پاسخ	جمع
فراوانی	۱۱	۶	۱۵	۵۸	۹۳	۱۲۵	۶۴	۱۳	۳۸۵
درصد	۲/۹	۱/۶	۳/۹	۱۵/۱	۲۴/۲	۳۲/۵	۱۶/۶	۳/۴	۱۰۰

مأخذ: یافته‌های پژوهش

ج- وضعیت اقتصادی

وضعیت اقتصادی به عنوان یکی از عوامل تاثیر گذار بر نگرش از طریق ترکیب سه متغیر مقدار زمین زراعی، مقدار باغ و تعداد دام به عنوان یک شاخص ترکیبی^۲ سنجیده شد. نتایج حاصله نشان داد که ۵۰/۹ درصد بیمه‌گزاران دارای وضعیت اقتصادی خیلی بد و بد بودند؛

1- متغیر ساختگی (Dummy variable) متغیری است که در آن آزمودنیها بسته به اینکه صفت مورد نظر را دارا باشند یا نباشند کدهای 0 و 1 می‌گیرند (کرلینجر 1366).

2- برای سنجش وضعیت اقتصادی به هر یک از سنجه های زمین، باغ و دام امتیازی بین 0 تا 5 داده شد از آنجا که 724 بیمه گزاران فاقد دام، 647 درصد فاقد باغ و 127 درصد فاقد زمین زراعی بودند. حداقل امتیاز این شاخص 4 و حد اکثر آن 15 بدست آمد و از طریق دسته بندی این شاخص وضعیت اقتصادی محاسبه گردید.

1 واکاوی سازه‌های مؤثر بر نگرش بیمه‌گزاران ...

۲۵/۲ درصد از وضعیت اقتصادی متوسطی برخوردار بودند و وضعیت اقتصادی ۱۴/۶ درصد آنها نیز خوب و خیلی خوب بود.

جدول (۷) وضعیت اقتصادی بیمه‌گزاران

وضعیت اقتصادی	خیلی بد	بد	متوسط	خوب	خیلی خوب	بدون پاسخ	جمع
فراوانی	۶۱	۱۳۵	۹۷	۲۸	۲۸	۳۶	۳۸۵
درصد	۱۵/۸	۳۵/۱	۲۵/۲	۷/۳	۷/۳	۹/۴	۱۰۰

مأخذ: یافته‌های پژوهش

د- دیدگاه نسبت به بیمه محصولات کشاورزی

جدول (۸) دیدگاه بیمه‌گزاران نسبت به بیمه محصولات کشاورزی

رت	انحراف معیار	میانگین رتبه ای ^۱	فراوانی	سنجه های تشکیل دهنده نگرش
۱	۱/۱۳	۴/۳۷	۳۸۲	داوطلبانه بودن بیمه
۲	۰/۹۱	۴/۳	۳۸۴	سودمند بودن بیمه
۳	۰/۹۸	۴/۲۵	۳۷۸	تاثیر پذیری از توصیه افراد آگاه در باره بیمه
۴	۰/۷۵	۴/۱۹	۳۸۴	آگاهی از فواید بیمه
۵	۰/۹۴	۴/۰۹	۳۸۴	کسب آرامش خاطر و راحتی خیال از وقوع خطرات احتمالی
۶/۵	۰/۹۲	۴/۰۷	۳۸۱	کمک به افراد خسارت دیده و مشارکت در جبران خسارت آنها
۶/۵	۰/۹۳	۴/۰۷	۳۸۰	کاهش نگرانیهای ناشی از بروز خسارت
۸	۱/۱۱	۳/۹۶	۳۸۳	برخوررداری از حمایت دولت در برابر بلایای طبیعی
۹	۱/۲۲	۳/۹۲	۳۸۰	دریافت غرامتی بیش از حق بیمه پرداختی
۱۰	۱/۰۱	۳/۸۱	۳۷۹	جبران تقریبی خسارت وارده
۱۱	۱/۱۸	۳/۶۵	۳۸۵	تلقی حق بیمه به عنوان نوعی پس انداز و سرمایه گذاری
۱۲/۵	۱/۱۰	۳/۶۴	۳۸۴	تضمین تقریبی وضعیت اقتصادی آینده
۱۲/۵	۱/۲۰	۳/۶۴	۳۸۵	ابزاری برای توزیع عادلانه کمک های دولت در بین کشاورزان خسارت دیده

۱- ارقام میانگین رتبه ای براساس بیشینه ۵ (خیلی زیاد) و کمینه ۱ (خیلی کم) محاسبه شده است.

ادامه جدول (۸) دیدگاه بیمه‌گزاران نسبت به بیمه محصولات کشاورزی

۱۴	۱/۳۷	۲/۷۲	۳۸۰	ابزاری برای دریافت غرامت از صندوق بیمه		
۱۵	۱/۲۴	۱/۶۷	۳۸۳	اقدامی اجباری و تحمیلی به کشاورز برای دریافت وام، کود، سم، بذر و ...		
دیدگاه کلی بیمه‌گزاران نسبت به بیمه محصولات کشاورزی بر اساس ترکیب سنجه‌ها (میانگین = ۳/۷۷)						
نوع نگرش	کاملاً منفی	منفی	حد وسط	مثبت	کاملاً مثبت	بدون پاسخ
میانگین امتیازات کسب شده	۱	۱/۰۱ تا ۲	۲/۰۱ تا ۳	۳/۰۱ تا ۴	۴/۰۱ تا ۵	-----
درصد پاسخگویان	۰	۰/۳	۶	۶۱/۳	۲۳/۱	۹/۴

مأخذ: یافته‌های پژوهش

دیدگاه بیمه‌گزاران نسبت به بیمه محصولات کشاورزی با ۱۵ سنجه اندازه‌گیری شد. بیشتر بیمه‌گزاران بیمه را اقدامی کاملاً داوطلبانه، آگاهانه و به نفع کشاورز می‌دانستند که تا حد زیادی نگرانی‌های آنها را کاهش داده بود. میانگین کل امتیازهای اکتسابی بیمه‌گزاران بر اساس سنجه‌های تشکیل دهنده این شاخص، ۳/۷۷ از ۵ بود که بیانگر دیدگاه مثبت بیمه‌گزاران نسبت به بیمه محصولات کشاورزی است. در مجموع ۶۱/۳ درصد بیمه‌گزاران در حد زیاد و ۲۳/۱ درصد آنها در حد خیلی زیاد، بیمه محصولات کشاورزی را اقدامی موثر در راستای حمایت از کشاورزی و کاهش نگرانی‌های کشاورز می‌دانستند. این در حالی بود که ۶ درصد این افراد، بیمه محصولات کشاورزی را به عنوان یک اقدام موثر، در حد متوسط قبول داشتند و ۰/۳ درصد پاسخگویان نیز بر این باور بودند که بیمه محصولات کشاورزی اقدام چندان موثری در حمایت از بخش کشاورزی نیست.

ه- میزان برآورده شدن انتظارات بیمه‌گزاران توسط کارگزاری خصوصی

در خصوص میزان برآورده شدن انتظارات، ۳۸/۷ درصد بیمه‌گزاران بر این باور بودند که کارگزاری خصوصی به توقعات و انتظارات آنها در حد ضعیف و خیلی ضعیف پاسخ داده است، در حالی که ۳۹/۷ درصد، میزان پاسخ‌دهی به انتظارات را در حد متوسط و ۱۷/۹ درصد آن را در حد زیاد و خیلی زیاد ارزیابی کردند. میانگین کل امتیازات اکتسابی بیمه‌گزاران بر

3 واکاوی سازه‌های مؤثر بر نگرش بیمه‌گزاران ...

اساس سنجه‌های تشکیل دهنده ی این شاخص، ۲/۳۶ از ۵ بود که بیانگر میزان برآورده شدن انتظارات بیمه‌گزاران در حد متوسط است. بر اساس داده های جدول ۹ ملاحظه می شود که کارگزاری خصوصی در ارتباط با موضوع تنظیم به موقع بیمه نامه نسبتا خوب عمل نموده و انتظارات نسبی بیمه‌گزاران را تامین کرده است، ولی در سایر موارد و به ویژه در زمینه ی اطلاع رسانی و برگزاری کلاس های آموزشی- ترویجی موفقیت چندانی نداشته است.

جدول (۹) میزان برآورده شدن انتظارات بیمه‌گزاران توسط کارگزاران

اولویت	انحراف معیار	میانگین رتبه‌ای	تعداد پاسخگو	سنجه‌های تشکیل دهنده انتظار		
۱	۱/۳۵	۳/۰۸	۳۷۸	تنظیم به موقع بیمه نامه		
۲	۱/۴۱	۲/۶۹	۳۷۹	ارسال به موقع اطلاعات به مدیریت شعب بانک کشاورزی		
۳	۱/۳۴	۲/۳۸	۳۸۲	کاهش هزینه رفت و آمد بیمه گزاران برای انجام کارهای بیمه ای		
۴	۱/۱۸	۲/۳۴	۳۸۰	ارائه اطلاعات مورد نیاز به بیمه‌گزاران		
۵	۱/۲۴	۲/۲۸	۳۸۰	ارزیابی دقیق خسارت		
۶	۰/۸۵	۱/۴۱	۳۷۸	برگزاری کلاسهای آموزشی- ترویجی در ارتباط با بیمه		
نظر بیمه‌گزاران در باره میزان برآورده شدن انتظارات آنها توسط کارگزاران بر اساس ترکیب سنجه ها (میانگین = ۲/۳۶)						
بدون پاسخ	خیلی زیاد	زیاد	متوسط	کم	خیلی کم	حدود
-----	۴/۰۱	۴ تا ۳/۰۱	۳ تا ۲/۰۱	۲ تا ۱/۰۱	۱	میانگین امتیازات کسب شده
--	۵ تا					
۳/۶	۲/۱	۱۵/۸	۳۹/۷	۳۳/۲	۵/۵	درصد پاسخگویان

مأخذ: یافته‌های پژوهش

و- نگرش نسبت به کارگزاری خصوصی

نگرش بیمه‌گزاران نسبت به کارگزاری خصوصی بیمه محصولات کشاورزی به عنوان متغیر وابسته این پژوهش با ۱۴ سنجه اندازه گیری شد. بیمه‌گزاران ادامه فعالیت کارگزاری خصوصی را کاملا به نفع کشاورز دانسته و برخورد کارگزار با بیمه‌گزاران را نیز کاملا بهینه ارزیابی کردند. به همین دلیل برای انجام امور بیمه ای خود آگاهانه و داوطلبانه به کارگزاری خصوصی مراجعه نموده و با انجام امور بیمه ای توسط کارکنان بانک کشاورزی (یعنی بازگشت به روال سابق) مخالف بودند. در مجموع ۱۶/۹ درصد بیمه‌گزاران فعالیت های انجام شده توسط

کارگزاری خصوصی را در حد خیلی بهینه و ۴۲/۱ درصد آن را در حد بهینه ارزیابی کردند. در حالی که ۲۵/۷ درصد بیمه‌گزاران کیفیت خدمات ارائه شده توسط کارگزاران را در حد متوسط دانستند، اما میانگین کل امتیازات اکتسابی بیمه‌گزاران بر اساس سنجه‌های تشکیل دهنده این شاخص، ۳/۴۲ از ۵ بود که بیانگر نگرش مثبت بیمه‌گزاران نسبت به کارگزاری خصوصی است.

جدول (۱۰) نگرش بیمه‌گزاران نسبت به کارگزاری خصوصی بیمه محصولات کشاورزی

رتبه	انحراف معیار	میانگین رتبه ای	فراوانی	سنجه‌های تشکیل دهنده نگرش
۱	۰/۸۶	۴/۱۹	۳۸۰	برخورد محترمانه کارگزار با بیمه‌گزار
۲	۰/۹۵	۴/۱۶	۳۶۸	مراجعه آگاهانه و داوطلبانه بیمه‌گزار به کارگزار
۳	۰/۹۳	۴/۱	۳۷۳	سودمند بودن ادامه فعالیت کارگزار در مناطق روستایی
۴	۱/۰۱	۳/۹۴	۳۷۸	مورد اعتماد و اطمینان بودن کارگزار
۵	۱/۰۷	۳/۸۶	۳۷۵	رضایت از فعالیتهای کارگزار
۶	۱/۲۲	۳/۶۱	۳۸۰	آگاه کردن بیمه‌گزار از فواید بیمه
۷	۱/۱۳	۳/۵۵	۳۷۳	پاسخگویی به سوالات بیمه‌گزار
۸	۱/۳۲	۳/۴۵	۳۸۱	کاهش هزینه رفت و آمد بیمه‌گزار به شهر
۹	۱/۳۲	۳/۴۲	۳۸۰	دسترسی راحت به کارگزار
۱۰	۱/۴۱	۳/۳۴	۳۸۱	تسریع در ارائه خدمات بیمه‌ای به دلیل حضور کارگزار در روستا
۱۱	۱/۴	۳/۲۹	۳۷۸	صرفه جویی در وقت بیمه‌گزار
۱۲	۱/۵۲	۳/۱۴	۳۸۳	تنظیم و تحویل بیمه‌نامه در محل زندگی کشاورز و یا نزدیکترین مکان ممکن
۱۳	۱/۳۷	۲/۱۵	۳۷۹	آموزش به بیمه‌گزار از طریق برگزاری کلاس در باره بیمه
۱۴	۱/۳۱	۱/۸۴	۳۸۲	ارائه خدمات بیمه‌ای فقط توسط بانک کشاورزی به جای کارگزار

نگرش کلی بیمه‌گزاران نسبت به کارگزاری خصوصی بیمه محصولات کشاورزی بر اساس ترکیب سنجه‌ها (میانگین = ۳/۴۲)

نوع نگرش	کاملاً منفی	منفی	حد وسط	مثبت	کاملاً مثبت	بدون پاسخ
میانگین امتیازات کسب شده	۱	۱/۰۱ تا ۲	۲/۰۱ تا ۳	۳/۰۱ تا ۴	۴/۰۱ تا ۵	-----
درصد پاسخگویان	۰	۲/۳	۲۵/۷	۴۲/۱	۱۶/۹	۱۳

مأخذ: یافته‌های پژوهش

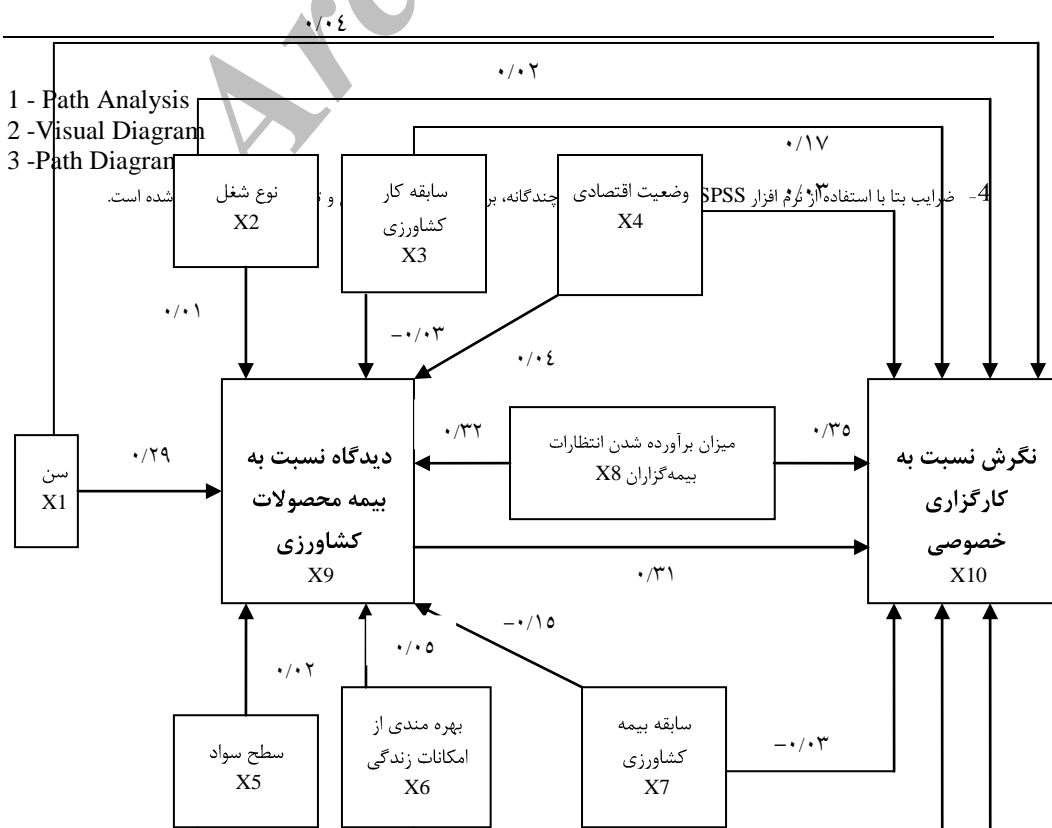
ز - تحلیل استنباطی داده‌ها با استفاده از تحلیل مسیر

د) واكوى سازه‌هاى مؤثر بر نگرش بيمه‌گزاران ...

در اين پژوهش براى بررسى روابط بين متغيرها از روش تحليل مسير^۱ استفاده شد. اين روش از جمله تكنيك‌هاى چند متغيره‌اى است كه افزون بر بررسى اثرهاى مستقيم متغيرهاى مستقل بر متغير وابسته، اثرهاى غير مستقيم اين متغيرها را نيز مد نظر قرار مى‌دهد و روابط بين متغيرها را بر اساس واقعيت‌هاى موجود، در تحليل وارد مى‌كند (كلانترى، ۱۳۸۲). در اين روش بر استفاده ابتكارى از نمودار تصويرى^۲ يا دياگرام مسير^۳ با ذكر اسامى متغيرها تاكيد شده و از هر متغير بايد پيكاني به سوي متغير اثر پذير ديگر رسم شود (هومن، ۱۳۸۴). اين دياگرام معمولاً تركيبى از متغيرهاى بيرونى و متغيرهاى درونى است. روابط بين متغيرهاى درونى از راه ضرايب بتا^۴ بيان مى‌گردد در حالى كه روابط بين متغيرهاى بيرونى به وسيله ضريب همبستگى نشان داده مى‌شود (كلانترى، ۱۳۸۲).

در طراحى دياگرام بايد نظم على و تقدم و تاخر متغيرها در نظر گرفته شود و روابط متغيرها بر اساس استنباط و استنتاج پژوهشگر از چارچوب نظرى پژوهش تدوين گردد. روابط بين متغيرها و تاثيرات آنها نيز بايد توسط پيكان‌هاى جهت دار مشخص شود. از اين رو پژوهشگر بايستي با بكارگيرى ضريب بتا سهم يا وزن متغيرهاى مستقل را در تبين و اريانس متغير وابسته مشخص كرده و اثرهاى مستقيم و غير مستقيم اين متغيرها را بر متغير وابسته محاسبه كند. در دياگرام نهايى روابط معنى دار شده به وسيله فلش‌هاى جهت دار مشخص مى‌گردد و فلش‌هاى مربوط به متغيرهاى كه روابط آنها از نظر آمارى معنى دار نشده است از دياگرام حذف مى‌گردد (رضايى مقدم و كرمى، ۱۳۸۵، هومن ۱۳۸۴، كلانترى، ۱۳۸۲).

با توجه به اين توضيحات، روابط على مربوط به متغيرهاى پژوهش، با درج مقادير ضرايب بتاى مربوطه و بدون در نظر گرفتن معنى دارى يا عدم معنى دارى در شكل شماره (۴) نشان داده شده است تا امكان مقايسه تصويرى با يافته‌هاى حاصل از پژوهش در نگاره (۵) شماره (۵) را فراهم نمايد.

۰/۳۱

۰/۰۳

نگاره‌ی (۴) دیاگرام مسیر و همراه ضرایب مربوط به اثرات مستقیم

تفکیک اثرهای علی و غیر علی متغیرها بر نگرش نسبت به کارگزاری خصوصی در جدول ۱۱ حکایت از آن دارد که میزان برآورده شدن انتظارات بیمه‌گذاران توسط کارگزاران خصوصی بیشترین اثر مستقیم مثبت و معنی دار ($\beta = 0/35$ ، $p = 0/000$) را بر نگرش نسبت به کارگزاری خصوصی دارا می‌باشد. همچنین بین این دو متغیر همبستگی معنی داری ($r = 0/43$) نیز وجود دارد. بنابراین، میزان برآورده شدن انتظارات بیمه‌گذاران توسط کارگزاران خصوصی را بایستی به عنوان یکی از سازه‌های بسیار موثر در شکل‌گیری نگرش مثبت نسبت به کارگزاری خصوصی به شمار آورد. این یافته با یافته زمانی و همکاران (۱۳۸۵)

انطباق دارد که رابطه‌ی مثبت و معنی‌داری را بین رفتار مناسب کارگزار و رضایت از فعالیت‌های بیمه‌ای گزارش کرده‌اند.

جدول (۱۱) تجزیه اثرهای متغیرهای مستقل بر نگرش نسبت به کارگزاری خصوصی

متغیرها	اثر مستقیم	اثر غیر مستقیم	اثر غیر علی (بیرونی)	اثر علی (درونی)	ضریب همبستگی
دیدگاه نسبت به بیمه	۰/۳۱	-----	۰/۱۶	۰/۳۱	۰/۴۷**
سن	-۰/۰۴	۰/۰۹	۰/۱۴	۰/۰۵	۰/۱۹**
نوع شغل	۰/۰۲	۰/۰۰	۰/۱۵	۰/۰۲	۰/۱۷**
سابقه کار	۰/۱۷	-۰/۰۱	۰/۰۷	۰/۱۶	۰/۱۸**
وضعیت اقتصادی	۰/۰۳	۰/۰۱	۰/۰۶	۰/۰۴	۰/۱۰
سطح سواد	۰/۰۳	۰/۰۱	۰/۰۹	۰/۰۴	-۰/۰۵
بهره مندی از امکانات	۰/۱۴	۰/۰۱	-۰/۰۱	۰/۱۵	۰/۱۴**
سابقه بیمه	-۰/۰۳	-۰/۰۵	۰/۰۲	-۰/۰۷	-۰/۰۵
میزان برآورده شدن انتظارات بیمه‌گزاران توسط کارگزاران	۰/۳۵	۰/۱۰	۰/۳۳	۰/۱۰	۰/۴۳**

مأخذ: یافته‌های پژوهش

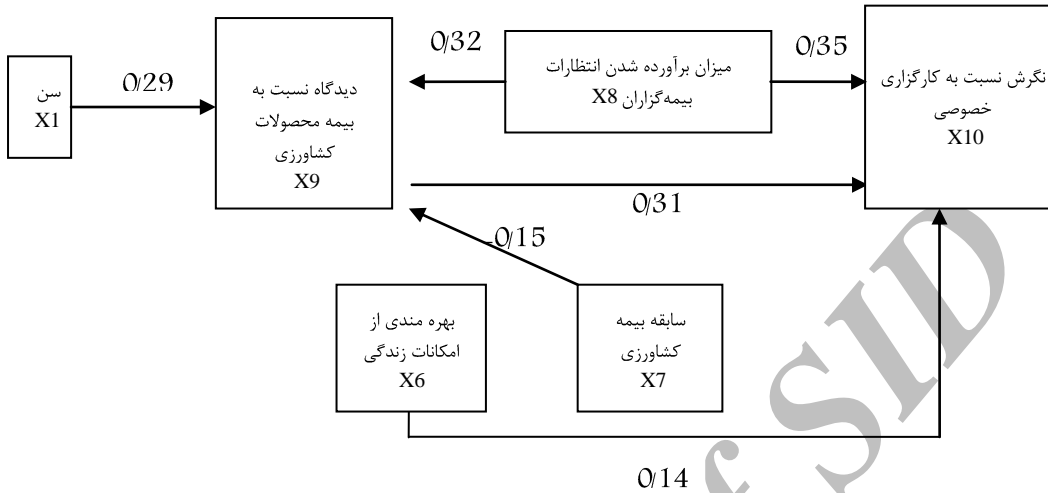
پس از سازه میزان برآورده شدن انتظارات بیمه‌گزاران، دیدگاه نسبت به بیمه محصولات کشاورزی بیشترین اثر مستقیم مثبت و معنی‌دار را بر نگرش نسبت به کارگزاری خصوصی دارا می‌باشد ($\beta = 0/31$, $p = 0/000$) و در بین متغیرهای مورد مطالعه بالاترین مقدار همبستگی با نگرش نسبت به کارگزاری خصوصی نیز مربوط به همین متغیر است ($r = 0/47$). این یافته با یافته‌های حاصل از پژوهش انجام شده توسط همکاران (۱۳۸۵) تایید می‌شود.

سابقه کار سومین متغیری است که دارای اثر مستقیم مثبت زیادی بر نگرش نسبت به کارگزاری خصوصی است. اگرچه ضریب بتا در این مورد رابطه معنی‌داری را نشان نمی‌دهد ($p = 0/066$)، ولی بین سابقه کار و نگرش نسبت به کارگزاری خصوصی همبستگی مثبت و معنی‌داری وجود دارد ($r = 0/18$, $p = 0/001$) که بیانگر نظر مساعد کشاورزان باتجربه در

مقایسه با کشاورزان کم تجربه در باره کارگزاری خصوصی است. دین پناه و همکاران (۱۳۸۴) و کریمی و چیدری (۱۳۸۶) نیز در پژوهش های خود رابطه ای مثبت بین سابقه کار و نگرش را گزارش کردند، اما یافته های فرخی و صدیقی (۱۳۸۴) و نوروزی و چیدری (۱۳۸۵) بیانگر وجود رابطه ای منفی بین سابقه کار و نگرش می باشد. پایین بودن اثر غیر مستقیم سابقه کار بر نگرش نسبت به کارگزاری از طریق دیدگاه نسبت به بیمه و منفی بودن آن را باید از راه روابط بین سابقه کار و دیدگاه نسبت به بیمه محصولات کشاورزی تحلیل کرد. زیرا وجود برخی تجارب منفی و از جمله عدم برخورداری از حمایت های بیمه ای در طی مدت فعالیت کشاورزی افراد باتجربه باعث شده است که آنها نسبت به بیمه نگرشی نسبتاً منفی پیدا کنند. بهره‌مندی از امکانات زندگی، متغیر دیگری است که دارای اثر مستقیم مثبت و معنی دار بر نگرش نسبت به کارگزاری خصوصی می باشد ($p=0/000$, $\beta=0/31$). بی گمان برخورداری از امکانات آموزشی، ارتباطی، بهداشتی و خدماتی مناسب را باید یکی از عوامل تاثیر گذار بر تنویر افکار جامعه به حساب آورد. این موضوع در ارتباط با کارگزاری خصوصی نیز تایید شد. بنابراین، بیمه گزارانی که دسترسی بیشتری به امکانات داشتند در مقایسه با سایرین، از نگرش مثبت تری نسبت به کارگزاری خصوصی برخوردار بودند. در این پژوهش همبستگی مثبت و معنی داری نیز بین بهره‌مندی از امکانات زندگی و نگرش نسبت به کارگزاری خصوصی وجود داشت ($p=0/009$, $r=0/14$) و افزون بر آن اثر مستقیم مثبت و معنی دار بهره‌مندی از امکانات زندگی بر دیدگاه نسبت به بیمه محصولات کشاورزی نیز مورد تایید قرار گرفت. نگاره (۵) بیانگر این مطلب است که در این پژوهش اثر مستقیم سن بر نگرش نسبت به کارگزاری خصوصی معنی دار نشده است در حالی که اثر مستقیم سن بر دیدگاه نسبت به بیمه محصولات کشاورزی معنی دار می باشد ($p=0/005$, $\beta=0/29$). اثر مستقیم و منفی سن بر نگرش نسبت به کارگزاری خصوصی و همچنین اثر مستقیم و مثبت سن بر دیدگاه نسبت به بیمه محصولات کشاورزی را می توان چنین توضیح داد که کارگزاری خصوصی نزد کشاورزان جوان در مقایسه با کشاورزان مسن از مقبولیت بیشتری برخوردار است. به این معنا که کشاورزان جوان حضور کارگزاران خصوصی را مثبت ارزیابی می کنند در حالی که از دیدگاه کشاورزان مسن تر، کارگزاری خصوصی هنگامی مثبت و موثر تلقی می شود که پیامدهای مثبتی را از راه بیمه محصولات کشاورزی برای آنها به همراه داشته باشد. در این پژوهش بین سن و نگرش نسبت به کارگزاری خصوصی همبستگی مثبت و معنی داری

واکاوی سازه‌های مؤثر بر نگرش بیمه‌گزاران ...)

مشاهده شد ($p=0/000, r=0/19$). همبستگی مثبت بین سن و نگرش با یافته‌های صدیقی (۱۳۸۰)، کریمی و چیدری (۱۳۸۶) و دین پناه و همکاران (۱۳۸۴) همخوانی دارد ولی با یافته نوروژی و چیدری (۱۳۸۵) و فرخی و صدیقی (۱۳۸۴) مخالف است. آنها بین سن و نگرش رابطه‌ای منفی را گزارش کردند.

نگاره‌ی (۵) تصویر واقعی عوامل تاثیر گذار بر نگرش نسبت به کارگزاری خصوصی

مأخذ: یافته‌های پژوهش

اگرچه سه متغیر وضعیت اقتصادی، سطح سواد و نوع شغل دارای اثر مستقیم مثبت بر نگرش نسبت به کارگزاری و دیدگاه نسبت به بیمه محصولات کشاورزی بودند، ولی در هیچ یک از این موارد، این اثر معنی‌دار نشد. با وجود این بین نگرش نسبت به کارگزاری خصوصی و نوع شغل همبستگی معنی‌داری وجود داشت ($p=0/002, r=0/17$) یعنی کشاورزان دو یا سه پیشه نسبت به کشاورزان تک پیشه و دامداران نسبت به باغداران و زارعان، نگرش مثبت تری نسبت به کارگزاری خصوصی داشتند. این یافته با یافته موحد و همکاران (۱۳۸۴) انطباق دارد که بین نوع شغل و نگرش رابطه‌ای مثبت و معنی‌دار را گزارش کردند.

با توجه به نگاره ی ۵ سابقه بیمه گزاری، اثر مستقیم منفی بر نگرش نسبت به کارگزاری خصوصی دارد که از لحاظ آماری نیز معنی دار نشده است، اما اثر مستقیم منفی سابقه بیمه گزاری بر دیدگاه نسبت به بیمه محصولات کشاورزی معنی دار است ($-0/15 =$ ، $0/11$ ، $p=$ منفی بودن اثر مستقیم سابقه بیمه گزاری بر دیدگاه نسبت به بیمه محصولات کشاورزی را می توان به برخی از تجارب منفی بیمه گزاران و از جمله عدم برخورداری آنها از حمایت های بیمه ای در طی مدت فعالیت کشاورزی مرتبط دانست. جدول شماره ۱۲ ماتریس ضرایب همبستگی متغیرهای مستقل و نگرش نسبت به کارگزاری خصوصی را نشان می دهد.

جدول (۱۲) ماتریس ضرایب همبستگی متغیرهای مستقل و نگرش نسبت به کارگزاری خصوصی

متغیرها	نگرش نسبت به کارگزاری	سن	نوع شغل	سابقه کار	وضعیت اقتصادی	سطح سواد	بهره مندی از امکانات	سابقه بیمه	انتظار از کارگزاران
نگرش نسبت به کارگزاری	۱								
سن	۰/۱۹**	۱							
نوع شغل	۰/۱۷**	-۰/۰۴	۱						
سابقه کار	۰/۱۸**	۰/۸۴**	-۰/۰۰	۱					
وضعیت اقتصادی	۰/۱۰	-۰/۰۹	۰/۵۹**	-۰/۰۶	۱				
سطح سواد	-۰/۰۵	-۰/۵۴**	۰/۰۷	-۰/۵۱**	۰/۱۸**	۱			
بهره مندی از امکانات	۰/۱۴**	۰/۱۴**	۰/۰۲	۰/۱۷**	-۰/۱۳*	-۰/۰۳	۱		
سابقه بیمه	-۰/۰۵	۰/۱۱*	-۰/۱۴**	۰/۱۶**	۰/۱۰	-۰/۱۳*	۰/۰۶	۱	
انتظار از کارگزاران	۰/۴۳**	۰/۰۱	۰/۱۸**	۰/۰۱	۰/۱۱*	۰/۰۲	-۰/۰۸	-۰/۰۳	۱
دیدگاه نسبت به بیمه	۰/۴۷**	۰/۲۴**	۰/۱۰	۰/۱۸**	۰/۰۶	-۰/۱۲*	۰/۰۸	-۰/۱۰	۰/۳۶**

مأخذ: یافته های پژوهش

نتیجه‌گیری و پیشنهادها

تحلیل مسیر، پژوهش‌گر را قادر می‌سازد تا فرآیندهای علی‌نهفته در روابط مشاهده شده را آزمایش نماید و اهمیت نسبی مسیرهای گوناگون را در تاثیرگذاری بررسی کند. پژوهش‌گر الگوی خود را براساس چارچوب نظری پژوهش بیان کرده و با تحلیل مسیر مشخص می‌کند که آیا مدل معتبر است یا نه و لزوم طراحی دوباره مدل را برای تطابق با داده‌های واقعی نشان می‌دهد. در این پژوهش تاثیر ۹ سازه مختلف که بر اساس ادبیات پژوهش تصور می‌شد بر نگرش نسبت به کارگزاری خصوصی مؤثر باشد با استفاده از تحلیل مسیر مورد بررسی قرار گرفت. نتایج حاکی از آن بود که ۳ سازه یعنی میزان برآورده شدن انتظارات بیمه‌گزاران توسط کارگزاران خصوصی، دیدگاه نسبت به بیمه محصولات کشاورزی و بهره‌مندی از امکانات زندگی دارای اثر مستقیم معنی داری بر نگرش نسبت به کارگزاری خصوصی است. در حالی که ۲ سازه دیگر یعنی سن و سابقه بیمه‌گزاری اثر خود را به گونه‌ی غیر مستقیم و از راه دیدگاه نسبت به بیمه محصولات کشاورزی، بر نگرش نسبت به کارگزاری خصوصی اعمال می‌کرد، ولی ۴ سازه باقی مانده یعنی سابقه کار، وضعیت اقتصادی، سطح سواد و شغل، اگرچه دارای اثر مستقیم مثبت بر نگرش نسبت به کارگزاری خصوصی بودند، اما این اثرها از لحاظ آماری معنی دار نبود.

در بین ۹ سازه مورد مطالعه، میزان برآورده شدن انتظارات بیمه‌گزاران توسط کارگزاری خصوصی دارای بیشترین اثر مستقیم مثبت بر نگرش نسبت به کارگزاری خصوصی بود. افزون بر آن اثر مستقیم مثبت این سازه بر دیدگاه نسبت به بیمه محصولات کشاورزی نیز در مقایسه با بقیه سازه‌های مورد مطالعه چنین وضعیتی داشت. با توجه به مطالب یاد شده باید چنین نتیجه گرفت که میزان برآورده شدن انتظارات نه تنها بر شکل‌گیری نگرش مثبت نسبت به کارگزاری خصوصی بلکه بر نگرش نسبت به بیمه محصولات کشاورزی هم بسیار تاثیرگذار است. بنابراین، توصیه می‌شود مسئولان صندوق بیمه محصولات کشاورزی، برای کسب نتایج بهتر از فعالیت‌های بیمه‌ای و نیز تثبیت جایگاه کارگزاری خصوصی در بین بیمه‌گزاران محصولات کشاورزی به این سازه مهم توجهی جدی داشته باشند.

همان گونه که در نگاره ۵ ملاحظه می‌شود، دیدگاه نسبت به بیمه محصولات کشاورزی، پس از میزان برآورده شدن انتظارات بیمه‌گزاران، دارای بیشترین اثر مستقیم مثبت بر نگرش نسبت به کارگزاری خصوصی است و نقشی محوری در ایجاد نگرش مثبت نسبت به

کارگزاری خصوصی دارد. بنابراین، پیشنهاد می شود صندوق بیمه محصولات کشاورزی، از طریق فعالیتهای آموزشی و ترویجی به ایجاد نگرش مثبت در بین بیمه گزاران، کمک نماید. بهره‌مندی از امکانات زندگی، یکی دیگر از سازه های موثری است که دارای اثر مستقیم مثبت و معنی دار بر نگرش نسبت به کارگزاری خصوصی می باشد. وجود امکانات رفاهی و از جمله برق، تلفن و نهاد های آموزشی، ابزار مناسبی برای برقراری ارتباط با جهان پیرامون است. بیمه گزارانی که به کلاس های آموزشی و ترویجی دسترسی ندارند می توانند توسط گیرنده های تلویزیونی خود با پیامدهای مثبت بیمه محصولات کشاورزی آشنا شوند و یا از راه تلفن با سایر همقطاران برای کسب اطلاعات بیمه ای ارتباط برقرار کنند. بنابراین توصیه می شود صندوق بیمه به منظور ایجاد دیدگاه مثبت در باره بیمه محصولات کشاورزی و کارگزاری خصوصی، از نقش مهم رسانه های ارتباط جمعی و به ویژه رادیو و تلویزیون و همچنین کتب درسی غفلت نکند. بدیهی است که ایجاد نگرش و یا تغییر آن فرایندی زمان بر است و به برنامه ریزی کوتاه مدت، میان مدت و دراز مدت برای استفاده بهینه از امکانات موجود نیاز دارد.

با توجه به نگاره ی ۵ اگرچه اثر مستقیم سابقه بیمه گزاری بر نگرش نسبت به کارگزاری خصوصی معنی دار نشده است، اما این سازه از طریق دیدگاه نسبت به بیمه محصولات کشاورزی دارای اثر غیر مستقیم و منفی بر نگرش نسبت به کارگزاری است. علت نگرش منفی بیمه گزاران با سابقه بیمه گزاری بیشتر در مقایسه با بیمه گزاران با سابقه کمتر نسبت به کارگزاری خصوصی و بیمه محصولات کشاورزی را باید در روابط بین بیمه گزار و کارگزار از یک سو و بیمه گزار و صندوق بیمه از سوی دیگر جستجو کرد. بیمه گزاران بر این باورند که کارگزاران خصوصی در هنگام تنظیم بیمه نامه حضوری فعال دارند، ولی به هنگام وقوع خسارت و نیاز بیمه گزار به وجود آنها در سطح منطقه برای ارزیابی خسارت و تعیین میزان غرامت، حضور آنها بسیار کم رنگ می شود. اطلاعات جدول شماره (۹) به خوبی دیدگاه بیمه گزاران را در این خصوص نشان می دهد. علاوه بر آن بر اساس جدول شماره (۸) غرامت پرداخت شده به بیمه گزاران از سوی صندوق بیمه فقط تا حدودی خسارت های وارده را جبران می کند، ضمن اینکه غرامت یاد شده با تاخیر زمانی به بیمه گزار پرداخت شده و در صورت بدهی بیمه گزار به بانک کشاورزی، ابتدا بدهی معوقه تسویه شده و مابقی آن به بیمه گزار پرداخت می شود. مجموعه این عوامل سبب می شود تا بیمه گزار با سابقه نسبت به

کارگزاری خصوصی و بیمه محصولات کشاورزی نگرشی منفی پیدا کند. بنابراین، توصیه می‌شود صندوق بیمه نخست با انجام کار کارشناسی در جهت جلب رضایت مشتریان خود اقدامات لازم را به عمل آورد و دوم به گونه‌ای فعالیت‌های خود را با بانک کشاورزی تنظیم کند که اقدام‌های منفی بانک، باعث ایجاد نگرش منفی در بیمه‌گزاران نشود.

با توجه به عدم وجود اثر مستقیم سطح سواد، وضعیت اقتصادی، سابقه کار و نوع شغل بر نگرش نسبت به کارگزاری خصوصی و دیدگاه نسبت به بیمه محصولات کشاورزی لازم است در الگوی مفهومی پژوهش تغییراتی داده شود و استفاده از تحلیل مسیر نیز چگونگی این تغییرات را در نگاره ۵ روشن ساخته است؛ اما با توجه به اهمیت این سازه‌ها در تبیین نگرش نسبت به کارگزاری خصوصی، توصیه می‌شود با انجام پژوهش‌های دیگری در این زمینه، بررسی اثر آنها بر نگرش مورد واکاوی مجدد قرار گیرد.

منابع

- احمدی، ح. (۱۳۸۲). روان‌شناسی اجتماعی. دانشگاه شیراز. شیراز.
- آری، د.؛ لوسی، ا.چ. جی.؛ و رضویه، ا. (۱۳۸۰). روش تحقیق در تعلیم و تربیت. ترجمه وازگن سرکیسیان، مینو نیکو و ایما سعیدیان. انتشارات سروش. تهران.
- بنیتو، اف. ا.؛ و موردنو، ن. ب. (۱۳۸۳). بیمه کشاورزی، تجربه فیلیپین. ترجمه فضل‌الله جلوه. فصلنامه بیمه و کشاورزی. سال اول، شماره دوم. ص ۸۳-۷۱.
- بیات، د.؛ فهیما، ا.؛ و بخشی نژاد، ز. (۱۳۸۰). اندازه‌گیری ضریب‌های خطر عوامل تحت پوشش در بیمه دام، طیور، آبزیان و مرتع. مجموعه مقالات اولین همایش علمی بیمه کشاورزی، توسعه و امنیت سرمایه‌گذاری. تهران. بانک کشاورزی ایران. ص ۲۳ تا ۶۰.
- ترکمانی، ج. و نجفی، ب. (۱۳۸۳). ارزیابی عملکرد بیمه دام: مطالعه موردی. فصلنامه بیمه و کشاورزی. شماره ۲. ص ۲۶-۵.
- ترکمانی، ج. و وزیرزاده، س. (۱۳۸۶). تعیین حق بیمه محصولات کشاورزی: کاربرد روش ناپارامتریک. مجله اقتصاد و کشاورزی. جلد اول، شماره ۱. ص ۸۳-۱۰۰.

- جوادیان، ا. ؛ و فرزانه، د. (۱۳۸۳). عملکرد و تجربه های بیمه کشاورزی در ایران. مجموعه مقالات دومین همایش علمی بیمه کشاورزی، توسعه و امنیت سرمایه گذاری. تهران. صندوق بیمه محصولات کشاورزی. ص ۴۴-۱۴.
- دایم امید، ع. ا. (۱۳۸۳). بخش خصوصی و بیمه کشاورزی مطالعه موردی در استان کرمانشاه. مجموعه مقالات دومین همایش علمی بیمه کشاورزی، توسعه و امنیت سرمایه گذاری. تهران. صندوق بیمه محصولات کشاورزی. ص ۴۲۰-۴۰۷.
- دهقانی، ع. (۱۳۷۹). فرصتها و چالشهای خصوصی سازی در صنعت بیمه کشور. فصلنامه صنعت بیمه. سال پانزدهم، شماره ۵۹. ص ۵-۳.
- دین پناه، غ. ؛ چیدری، م. ؛ و موحد محمدی، ح. (۱۳۸۴). بررسی عوامل موثر بر نگرش گندمکاران نسبت به مزارع نمایشی (مطالعه موردی در شهرستان اصفهان). علوم کشاورزی ایران. جلد ۳۶، شماره ۳. ص ۷۱۰-۷۰۱.
- رضایی مقدم، ک. ؛ و کرمی، ع. (۱۳۸۵). ترویج کشاورزی، فقر و کشاورزی پایدار: کاربرد تحلیل مسیر. علوم ترویج و آموزش کشاورزی ایران. جلد ۲، شماره ۱. ص ۷۲-۵۵.
- رفیع پور، ف. (۱۳۷۲). سنجش نگرش روستائیان نسبت به جهاد سازندگی. مرکز تحقیقات و بررسی مسائل روستایی وزارت جهاد سازندگی. تهران.
- زاهدی، م. ج. ؛ و حسینی کازرونی، م. ر. (۱۳۸۳). چشم انداز توسعه و ضرورت ورود به عرصه های جدید بیمه کشاورزی. مجموعه مقالات دومین همایش علمی بیمه کشاورزی، توسعه و امنیت سرمایه گذاری. تهران. صندوق بیمه محصولات کشاورزی. ص ۲۰۵ تا ۲۳۴.
- زمانی، غ. ؛ کرمی، ع. ؛ یزدان پناه، م. ؛ و کشاورز، م. (۱۳۸۵). سازه های موثر بر رضامندی کشاورزان بیمه گزار کشور. گزارش نهایی طرح تحقیقاتی. صندوق بیمه محصولات کشاورزی. منتشر نشده.
- زمانی، غ. ؛ کرمی، ع. ؛ و کشاورز، م. (۱۳۸۶). پذیرش بیمه محصولات کشاورزی: سازه های تعیین کننده. مجله اقتصاد و کشاورزی. جلد اول، شماره ۱. ص ۱۶۸-۱۴۱.
- ستوده، ه. ا. (۱۳۷۶). درآمدی بر روان شناسی اجتماعی. انتشارات آوای نور. تهران.

- سجادی، ف. (۱۳۸۳). بررسی وضعیت و عملکرد بخش خصوصی در بیمه کشاورزی. مجموعه مقالات دومین همایش علمی بیمه کشاورزی، توسعه و امنیت سرمایه گذاری. تهران. صندوق بیمه محصولات کشاورزی. ص ۳۷۷-۳۵۸.
- سلامی، ح. ا.؛ و دوراندیش، آ. (۱۳۸۳). موانع و چالشهای فرا روی بیمه کشاورزی. مجموعه مقالات دومین همایش علمی بیمه کشاورزی، توسعه و امنیت سرمایه گذاری. تهران. صندوق بیمه محصولات کشاورزی. ص ۸۶-۶۴.
- سلیمانپور، م. ر. (۱۳۸۳). چشم انداز خصوصی سازی در نظام بیمه کشاورزی. مجموعه مقالات اولین همایش علمی بیمه کشاورزی، توسعه و امنیت سرمایه گذاری. تهران. بانک کشاورزی ایران. ص ۳۴۴ تا ۳۵۷.
- صدیقی، ح. (۱۳۸۰). بررسی عوامل تاثیرگذار بر نگرش کشاورزان نسبت به توسعه کشت کلزا در استان مرکزی. اقتصاد کشاورزی و توسعه. شماره ۳۵، ص ۱۵۹-۱۳۹.
- عرب مازار، ع. (۱۳۸۳). بررسی هدفمند کردن یارانه بیمه محصولات کشاورزی. مجموعه مقالات دومین همایش علمی بیمه کشاورزی، توسعه و امنیت سرمایه گذاری. تهران. صندوق بیمه محصولات کشاورزی. ص ۳۲۸-۳۰۵.
- فرخی، ص؛ و صدیقی ح. (۱۳۸۴). بررسی نگرش کشاورزان و کارشناسان استان ایلام نسبت به خصوصی سازی ترویج کشاورزی. علوم کشاورزی ایران. جلد ۳۶، شماره ۲. ص ۴۰۸-۳۹۹.
- قربانی، م. (۱۳۸۳). ارزیابی کارکرد سیاست حمایتی بیمه بر کارایی و برابری چغندرکاران استان خراسان. فصلنامه بیمه و کشاورزی. جلد اول، شماره ۱. ص ۳۶-۱۹.
- کرباسی، ع. ر.؛ و کامبوزیا، ن. (۱۳۸۲). بررسی عوامل مؤثر بر تقاضای بیمه محصولات کشاورزی استان سیستان و بلوچستان. اقتصاد کشاورزی و توسعه. سال یازدهم، شماره ۴۲-۴۱. ص ۱۸۴-۱۶۷.
- کرلینجر، ف.؛ و پدهازور، ا. (۱۳۶۶). رگرسیون چند متغیره در پژوهش رفتاری. ترجمه حسن سرایی. جلد اول. مرکز نشر دانشگاهی. تهران.
- کریمی، س.؛ و چیدری، م. (۱۳۸۶). بررسی نگرش کشاورزان نسبت به حفاظت خاک (مطالعه موردی در حوزه آبخیز قره چای استان مرکزی). جهاد. شماره ۲۷۶. ص ۶۶-۵۴.
- کریمی، ی. (۱۳۸۲). روانشناسی اجتماعی: نظریه ها، مفاهیم و کاربردها. نشر ارسباران. تهران.

- کشاورز، م. (۱۳۸۴). ایستارها، رفتارها و مدیریت خشکسالی کشاورزان استان فارس. پایان نامه کارشناسی ارشد. رشته ترویج و آموزش کشاورزی. دانشگاه شیراز. منتشر نشده.
- کلانتری، خ. (۱۳۸۲). پردازش و تحلیل داده‌ها در تحقیقات اجتماعی _ اقتصادی. مهندسیین مشاور طرح و منظر. تهران.
- لهسایی زاده، ع.ع. (۱۳۸۰). عوامل موثر بر نگرش مردان نسبت به نقش زنان در جامعه: مطالعه موردی شهر شیراز. مجله علوم اجتماعی و انسانی دانشگاه شیراز. دور شانزدهم، شماره ۳۲. ص ۹۹-۱۳۰.
- موحد، م.؛ عنایت، ح.؛ و گرگی، ع. (۱۳۸۴). عوامل اقتصادی اجتماعی موثر بر نگرش زنان نسبت به نابرابریهای جنسیتی. پژوهش زنان. دوره سوم، شماره ۲. ص ۹۵-۱۱۳.
- نجفی، ب.؛ و احمد پور برازجانی، م. (۱۳۸۰). ارزیابی عملکرد برنامه بیمه محصولات کشاورزی. اقتصاد کشاورزی و توسعه. سال نهم، شماره ۳۵. ص ۷۹-۱۰۷.
- نوروزی، ا.؛ و چیدری، م. (۱۳۸۵). سازه‌های فرهنگی و اجتماعی موثر در نگرش گندمکاران شهرستان نهاوند پیرامون توسعه آبیاری بارانی. علوم ترویج و آموزش کشاورزی ایران. جلد ۲، شماره ۲. ص ۷۰-۵۹.
- نیکویی، ع. و ترکمانی، ج. (۱۳۸۳). تاثیر بیمه کشاورزی بر افزایش تولید محصولات زراعی: مطالعه موردی استان فارس. فصلنامه بیمه و کشاورزی. جلد اول، شماره ۱. ص ۳۷-۵۷.
- هومن، ح.ع. (۱۳۸۴). مدل یابی معادلات ساختاری با کاربرد نرم افزار لیزرل. سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاهها (سمت). تهران.
- Beedell, J.D.C. (1996). Understanding the link between farmers' attitudes and behaviors related to conservation practices in Bedfordshire - England. Unpublished doctoral dissertation. University of Reading, England.
- Chiou, J. S. (1998). The effects of attitude, subjective norm and perceived behavioral control on consumers purchase intentions: the moderating effects of product knowledge and attention to social comparisons information. Proc. Natl. Sci. Coun. RPC. 9 (2): 298-308.
- Fishbein, M. (1967). Reading in attitude theory and measurement. USA: John Wiley Sons. Inc.